

Nieuws uit de Hervormde Gemeente Elspeet

2020 | Week 39

Predikant: ds. M. van Kooten

Nunspeterweg 4

8075 AC Elspeet

Tel. 0577-491206

E-mail: m.vankooten@solcon.nl

Scriba: ouderling J. Fijan

Zichtweg 3

8075 CN Elspeet

Tel. 0577-491098

E-mail: scriba@hervormd-elspeet.nl

IBAN Coll. van Kerkrentmeesters Herv. Gem.:

NL29 RABO 0384 7680 75

IBAN Coll. van Diakenen Herv. Gem.:

NL61 RABO 0347 5000 99

Diensten

D.V. zondag 27 september 2020

09.30 uur ds. J. Lohuis te Scherpenisse

15.00 uur ds. J. Lohuis

Collecten

1. Kerk

2. Instandhouding predikantsplaats

3. Kerk

Van harte aanbevolen

Vrijwillige hulpdienst

De vrijwillige hulpdienst is er voor iedereen in onze kerkelijke gemeente die tijdelijk hulp nodig heeft b.v. door ziekte bij ouderdom of om andere redenen.

Heeft u vragen of wilt u gebruik maken van de vrijwillige hulpdienst neem dan contact op met Evelien v.d. Brink 492159 of Gretha van het Goor 491380

Doopzitting

In verband met de bediening van de Heilige Doop op D.V. zondag 4 oktober in de middagdienst zal er doopzitting worden gehouden op D.V. dinsdag 29 september in het Kerkerf om 19.30 uur.

Mannenvereniging

Op DV dinsdag 29 september hopen we als mannenvereniging elkaar weer te ontmoeten. Tijdens de vergadering zullen de regels i.v.m. Corona gelden, zoals 1,5 meter afstand. Voor dit nieuwe vergaderseizoen heeft het bestuur besloten om de Bijbelstudies over Johannes, van Ds. J. Belder, te behandelen. Traditiegetrouw zal onze voorzitter, Jan Post, de eerste Bijbelstudie, Hervormde Vaan van april 2020, met ons inleiden. Tot dinsdag, 19.30 uur, in het Kerkerf! Namens het bestuur, Kees van de Steeg

Vrouwenvereniging

De eerste verenigingsavond is woensdagavond 30 september. Marja hoopt de vergadering te leiden als vanouds. Maar wij mogen mee voorbereiden. Bijbelstudie 1. 'Zoeken naar de zin'. Prediker 1. Nieuwe gezichten, maar ook vrouwen die destijds er geen tijd meer voor hadden, weer hartelijk welkom nu!! Écht waar...het is zo nuttig...leerzaam...maar ook gezellig die ontmoetingen met elkaar. En zeker is dat belangrijk / hoog nodig in deze angstige tijd. Laten we elkaar ontmoeten rondom het Woord en vasthouden!! We beginnen om kwart voor 8 en om half 8 staat de koffie / thee al klaar voor u. En een lekkernij, want er wordt toch even aandacht gegeven aan het feit van zestig jaar bestaan. Laat de ouderen van het eerste uur nog eens vertellen.....

Met vriendelijke groeten. Het bestuur

Huisgodsdienst

Beste ouders,
D.V. 8 oktober hopen we weer een avond over huisgodsdienst te houden. Inmiddels hebben we twee avonden achter de rug. Het waren fijne avonden waarin we goede gesprekken met elkaar gehad hebben. We hopen dat de avonden bijgedragen hebben aan de huisgodsdienst in jullie gezinnen. Toch is het belangrijk dat we het onderwerp warm houden. Daarom binnenkort weer deze avond. We hopen wat ervaringen uit te wisselen en er zullen praktische handvatten aangereikt worden voor de invulling van huisgodsdienst. Komt u weer? De avond zal gehouden worden in de kerk zodat we voldoende afstand kunnen bewaren. We hopen te starten om 20.00 uur. Wilt u zich opgeven bij ondergetekende? Tot dan!
Gert Bossenbroek

Gebedskring

Op D.V zaterdag 26 september hopen we weer de maandelijkse Gebedskring te houden. We noemen het Gebedskring maar je zou het ook een Gebedsbijeenkomst kunnen noemen en iedereen is welkom! Ook als je niet de vrijmoedigheid hebt om te bidden maar wel mee wilt bidden.
Laten we bidden om de krachtige werking van de Heilige Geest, dat het Woord kracht mag doen in de harten van oud en jong. Andrew Murray schrijft in zijn dagboek dat het gebed de sleutel is tot de Hemelse schatten. De Heere Jezus zegt in Joh 16 vs 23 tegen de discipelen: Voorwaar, voorwaar ik zeg U; Al wat gij den Vader zult bidden in Mijn Naam, dat zal Hij u geven. Laten we dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade. We hopen om 21.00 uur te beginnen in het Kerkerf.
Hartelijk welkom

Data seizoen 2020-2021

De vergaderdata voor het komende verenigingsseizoen zijn vanaf heden te zien via de digitale agenda op de website van de kerk.
Vriendelijk verzoeken wij u ook bij het bezoeken van 't Kerkerf de bekende regels betreffende corona in acht te nemen. Bij de ingang is een handdesinfectiezuil geplaatst.
De zalen zullen zodanig worden ingericht dat veiligheid kan worden gewaarborgd.
Kerkrentmeesters

Tolle Lege

Hier is het nieuwe rooster met tijdsloten voor de maanden oktober tot en met december.

Vanaf 1 oktober zal de boeteregeling ook weer gehanteerd worden. Wanneer u een boek langer dan twee weken thuis hebt betaald u een extra termijn. U hoeft een boek wat u langer wilt hebben niet in te leveren en opnieuw mee te nemen. Kosten van een nieuwe uitleentermijn zijn gelijk aan het boetebedrag. U kunt de boeken die u nog niet wilt inleveren dus thuishouden.
Van harte welkom, de commissie

Groep 1 Apperloo tot en met Brink:

Van 9 tot 10 uur op 3 okt, 17 okt, 31 okt, 14 nov, 28 nov en 12 dec

Groep 2 Broek tot en met Guliker:

Van 10 tot 11 uur op 3 okt, 17 okt, 31 okt, 14 nov, 28 nov, 12 dec

Groep 3 Hardenberg tot en met Koster:

Van 11 tot 12 uur op 3 okt, 17 okt, 31 okt, 14 nov, 28 nov, 12 dec

Groep 4 Kroes tot en met Ouwendorp:

Van 9 tot 10 uur op 10 okt, 24 okt, 7 nov, 21 nov, 5 dec en 19 dec

Groep 5 Pieters tot en met Slot:

Van 10 tot 11 uur op 10 okt, 24 okt, 7 nov, 21 nov, 5 dec en 19 dec

Groep 6 Smit tot en met Zwaan:

Van 11 tot 12 uur op 10 okt, 24 okt, 7 nov, 21 nov, 5 dec en 19 dec

De gebroeders Sijpkens (III)

Andrea Elisabeth Hermina (1869-1940) Sypkens, de oudste dochter uit het derde huwelijk van ds.Willem Sypkens kwam in de kringen van het Leger des Heils terecht en maakte daar kennis met Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nijegaard (1870-1955) met wie ze in het huwelijk trad. Deze persoon is te boeiend om aan voorbij te gaan. Trouwens heel veel wetenswaardigheden over de familie Sijpkens (inclusief onze oudpredikanten) heeft deze man aan de vergetelheid ontrukkt. Jan Derk werd op 25 juli 1870 in Amsterdam geboren. Zijn vader was Jacob Domela Nieuwenhuis. Hij was advocaat en later hoogleraar in de rechtskunde te Groningen. Zijn grootvader was Ferdinand Jacobus Domela Nieuwenhuis die evangelisch luthers predikant was en zelfs hoogleraar aan het lutherse seminarie te Amsterdam. Hij overleed een jaar voor de geboorte van Jan Derk. Hij heeft zijn opa dus niet gekend. Wel heeft hij zijn oom Ferdinand Domela Nieuwenhuis gekend en heeft hem ondanks alle meningsverschillen toch menigmaal ontmoet en gerespecteerd vanwege diens sociale bewogenheid. Eigenlijk is zijn oom Ferdinand de bekendste Domela

Nieuwenhuis geweest. Hij legde zijn ambt als luthers predikant neer en nam zelfs afscheid van de kerk en werd socialistisch politicus als Tweede Kamer-lid. Hij bond de strijd aan tegen de vijf k's. De kerk, het kapitaal, de kazerne, de kroeg en het koningshuis. Hij belandde zelfs zeven jaar in de gevangenis vanwege majesteitsschennis. In een blad had hij namelijk opgemerkt dat de koning bitter weinig van zijn baantje maakte.

Legde oom Ferdinand het ambt van predikant neer, zijn neef Jan Derk was er al jong begerig naar. Maar het geschiedde alles anders dan hij gerekend had. Hij kampte in zijn jeugd vaak met ziekte waardoor hij niet naar school kon. Tot zijn twaalfde kon hij nauwelijks lopen. Maar geen nood, zijn vader, een broer en een paar privédocenten voorzagen daarin zodat hij een opleiding kreeg op gymnasiumniveau. Jan Derk had een geweldige leeshonger en doordat hij veel aan huis gebonden was kon hij daarin ruimschoots aan zijn trekken komen. Naast theologie was Jan Derk zeer geïnteresseerd in geschiedenis, ook zijn familiegeschiedenis. Die laatste was heel boeiend. Zijn bet-overgrootvader was namelijk een Deens zee kapitein en kreeg schipbreuk ter hoogte van het Kennemerland. Hij heeft dat overleefd en vestigde zich toen vervolgens aan de kade als koopman in Alkmaar en was daarin zeer succesvol. Hij veranderde zijn oorspronkelijke naam Nyegaard tot Nieuwenhuis. Toen Jan Derk vernam dat hij van Deens-Noorse afkomst was en de naam Nijenhuis eigenlijk een vernederlandsing was van het oorspronkelijke Nyegaard liet hij zijn naam veranderen door Nyegaard aan Nieuwenhuis toe te voegen. De officiële erkenning vond plaats in 1922. De naam Domela was er aan toegevoegd door zijn grootvader. Deze voegde namelijk de achternaam van zijn moeder bij de naam Nieuwenhuis.

Net voor Jan Derk staatsexamen zou doen om vervolgens de theologische studie aan te vangen achtte de arts het beter dat hij naar Zwitserland zou gaan voor zijn gezondheid. Hij ging toen –nadat hij eerst nog aangenomen was als lidmaat van de evangelisch lutherse kerk- studeren aan de opleidingsschool van de Église libre te Lausanne.

Hoewel hij evangelisch luthers was, werd hij sterk aangesproken door de beweging van het Leger des Heils die toen net in opkomst was. Als heilssoldaat zette hij zich ondanks zijn zwakke gezondheid in voor het reddingswerk van de armen in zijn woonplaats Groningen. Hij maakte daarbij ook kennis met Hermina Sypkens. Haar vader was immers hervormd predikant aldaar. Ook zij bezocht de samenkomsten

van het Leger des Heils, overigens zonder tot het leger toe te treden. Hij ontmoette in Den Haag William Booth, de oprichter van het Leger des Heils, toen deze daar een meeting hield waarbij ook zijn inmiddels onkerkelijke oom aanwezig was. Hij sprak met Booth over zijn begeerte tot de theologische studie. Deze meende dat zo'n studie niet nodig was en er weinig waarde aan hechtte. Jan Derk besloot echter door te zetten en rondde in 1892 met goed gevolg het eerste gedeelte van zijn theologische studie af aan de theologische faculteit van Geneve.

Op 31 juli 1893 trad hij in het huwelijk met Hermina. Dit stuitte vooral bij Willem Sypkens en zijn vrouw op bezwaren omdat ze een huwelijk van hun dochter met een heilssoldaat die ook nog eens een zeer zwakke gezondheid had niet wenselijk achtten. Ze legden zich er uiteindelijk bij neer. Omdat de arts meende dat mogelijk de atmosfeer van Schotland nog weer beter was voor zijn gezondheid trok hij met zijn vrouw naar Schotland. Hij wenste aan de theologische faculteit van Edingburgh zijn theologische studie af te ronden. Echter dan werd wel verwacht dat hij instemming zou betonen aan de Westminsterconfessie waaronder ook het leerstuk van de verkiezing. Dit wilde Jan Derk niet en hij ronderde zijn studie toen af aan de kerkelijke opleiding van de minder rechtzinnige Evangelical Union Church in Schotland. Daar kwam hij in 1895 gereed met de studie en kon predikant worden.

Inmiddels was het huwelijk bekroond met de geboorte van een tweeling in 1894. Zij droegen de naam Onko Jalmar Tjardo en Sytko Hayo Edzard waarin ook de naam en nagedachtenis van grootvader ds.S.H.Sypkens –onze oud predikant- voortleefde in het nageslacht.

Na afronding van de studie vertrok hij naar Groningen en was daar voornamelijk werkzaam als heilssoldaat onder de kermisklanten. Hoewel hij tot de evangelisch lutherse kerk behoorde kreeg hij een beroep naar de protestantse gemeente van Oostende (Belgie). Dat beroep nam hij aan en zodoende trok hij reeds in 1895 naar België. Hij deed er op 22 september zijn intrede en werd –ondanks allerlei mitsen en maren die er theologisch waren- toch door zijn schoonvader Willem Sypkens bevestigd. Inmiddels was zijn gezondheidssituatie sterk verbeterd. Oostende was een gemeente met veel vissers en havenarbeiders. In Oostende liep hij tegen de armoede op en de tweede rangs positie die de Vlaamse inwoners van België hadden. Hij ontwikkelde zich in een drietal jaren tot een echte flamingant. Tevens maakte hij

propaganda voor het vegetarisme en geheelonthouding.

In 1898 werd hij predikant te Odijk. Dat was destijds een orthodoxe gemeente. Voordat Jan Derk werd beroepen was dat eerder reeds gebeurd met o.a. ds.H.Bax uit Doornspijk en de kandidaten N.C.Bakker en T.Lekkerkerker die later een prominente plek zouden innemen in de rechtse kringen van de hervormde kerk. In Odijk werd tevens in 1900 een derde zoon geboren, Jacob Ferdinand Sypko. Jan Derk had het in Odijk niet naar de zin. Met name het aantal fanatieke orthodoxe kerkgangsters uit de boerenstand dat de lippen stijf op elkaar hield wanneer hij een gezang opgaf stonden hem tegen. Verschillende malen kreeg hij een beroep naar hervormde gemeenten elders in ons land maar toen in 1903 de protestantse gemeente van Gent een beroep op hem deed trok hij opnieuw naar België. Zijn werkterrein was niet alleen de stad Gent maar zo'n 23 dorpen rondom alsmede bezoek aan protestantse gevangenen in de gevangenissen van Gent, Brugge en Dendermonde. In Gent hield hij zich naast zijn pastorale arbeid voor de belangen van de Vlamingen die door de Belgische regering achtergezet werden bij de Franstaligen. Meerdere malen trok hij door Nederland om gelden in te zamelen voor de protestantse Vlamingen waarbij vooral ook de gemeente van Sint Maria Horebeke hem na aan het hart lag. Hij werd tevens pleitbezorger voor de eenwording van Vlaanderen en Nederland. Toen brak de eerste wereldoorlog aan in 1914. In zijn dagboek vertelt hij het volgende ontroerende maar ook onthutsende voorval:

Op een ochtend trad ik het militair hospitaal binnen, 't was een dag of vijf na het eerste gevecht bij Kwatrecht-Melle. In den hoek van de groote zaal lag een zwaar gewond infanterist uit Rijnland. Ik sprak een enkel woord met hem; hij luisterde met aandacht naar het hoofdstuk, dat ik hem voorlas. Ik koos Ps. 130: 'Aus der Tiefe rufe ich, Herr, zu dir, Herr, höre meine Stimme, lass deine Ohren merken auf die Stimme meines Flehens.' Toen ik het gelezen had, zei hij: 'Hoe treffend, dat dit het eerste is, dat mij wordt voorgelezen. In die vier dagen, welke ik op het slagveld bij Kwatrecht doorbracht en waarin ik zoo onbeschrijfelijk veel heb geleden, zijn mij die woorden vaak voor den geest gekomen. Ik had ze als kind van mijn dominé geleerd, maar nooit de diepte ervan verstaan. Dáár heb ik ze leeren verstaan en in diep lijden heb ik geroepen tot God en Hem gevonden.' Hij vertelde, hoe hij 's ochtends, na nachten van ontzettend lijden, den dauw van 't gras lekte. Toen hij daar lag, kwamen er heel vroeg een paar mannen

uit de stad. Hij hoopte, dat ze hem zouden helpen, maar ze plunderden de lijken; van een lijk, dat dicht bij hem tegen een kleine verhooging van het terrein lag, sneden zij zelfs den vinger af, om den ring te hebben. Bij hem gekomen, zagen ze aan zijn blik, dat hij nog leefde, spreken kon hij niet meer. Ze praatten erover, of ze hem doodden zouden; maar ten slotte deden zij hem geen kwaad, slechts namen ze hem alles af, zijn horloge, 't eenig aandenken aan zijn vader, zijn geld, zijn ring, zijn portretten, alles. '-

De eerste wereldoorlog was voor de radicale flaminganten een kans om zich in de verwarrende situatie van België nog meer te profileren. Jan Derk werd dan ook spoedig de voorzitter van de Nationaal Jong Vlaamse beweging. In die hoedanigheid bezocht hij de rijkskanselier van Duitsland tijdens de oorlog om de zaak van de Vlamingen te bepleiten. Dit werd als landverraad vertaald. Gevolg was dat na de Eerste wereldoorlog Jan Derk ter dood werd veroordeeld door de rechtbank van Gent. Echter was hij bij het beëindigen van de oorlog reeds in 1918 naar ons land gevlucht dankzij Hollandse schippers die regelmatig in Gent aanlegden en kerkten vanwege de haringhandel. Door bemiddeling van zijn vriend dr.F.van Gheel Gildemeester werd hij reeds in 1919 beroepen tot predikant van Beetsterzwaag in Friesland. In deze gemeente bleef hij zich inzetten voor de Vlaamse beweging. In 1934 werd het Zwart Front in leven geroepen. Deze politieke beweging stond een verenigd Nederland met Vlaanderen voor omdat ze allen dezelfde taal spraken. Het was dus een echte nationalistische beweging. Het was echter ook een anti-semitistische beweging. De schuld van marxisme en kapitalisme weten ze aan de Joden. Hoewel geen lid van deze politieke beweging en zich afkeerde van het antisemitisme (hij heeft zelfs Joodse onderduikers gehad) sympathiseerde hij op de andere punten wel met hen. Ook was hij aanvankelijk positief over het nationaal socialisme in Duitsland waar eigenlijk een zelfde streven was te vinden als het Nationaal Front voorstond, namelijk een statenbond van alle Germaanse volkeren. Daarbij bedoelde hij echter niet de Duitse overheersing. Tien dagen na de inval van de Duitsers in Nederland overleed zijn geliefde Hermina. Aan zijn huwelijksgeluk was een einde gekomen maar ook aan zijn ideaal van een verenigd Nederland met Vlaanderen. In 1944 ging hij met emeritaat en vestigde zich in Amsterdam. Hij protesteerde voortdurend tegen allerlei acties van de Duitsers zoals de klokkenliefstal, de razzia's voor de arbeidsinzet. Gefrustreerd door de Duitse overheersing en de mislukking van zijn nationalistisch streven onder het

Oranjehuis presteerde hij het om in de nazomer van 1944 uitdagend veertien dagen lang in oranje gehuld door de straten van Groningen te lopen toen hij daar bij zijn zoon de jurist en Gronings gemeenteraadslid Jacob Ferdinand Sytko Domela Nieuwenhuis Nijengaard logeerde die bij het verzet betrokken was. Hij moest daar ook meemaken dat op 25 september 1944 zijn zoon die doorgaans 'Koo' genoemd werd door de Gestapo werd doodgeschoten. Voor het open raam van zijn zoon staande heeft Jan Derk toen een geweldige scheldkanonade gehouden tegen Hitler, Himmler en de gehele nazibende. Buiten zijn zinnen noemde hij Hitler een moordenaar en verwenste de nazibende naar de hel. Daarop werd hij gearresteerd en in het Scholtenhuis te Groningen gevangengezet. Daar zat hij opgesloten temidden van een hondertal gevangenen waarvan een zeventiental die wachtten op hun doodsvonnis. In de gevangenis was hij vele gedetineerden die in hun laatste levensfase waren tot steun en troost. In zijn dagboek schreef hij: 'Geestelijk was het de diepste en mooiste gemeente op die zolder van mijn leven. Ik bereidde velen voor om doodgeschoten te worden, streed en leed met de mishandelde, uit wie men door marteling andere namen van de 'Ondergrondse' wilde halen. Ik troostte, bad en worstelde met hen'

Vanwege zijn hoge leeftijd –Jan Derk was inmiddels 74 jaar- wachtte hem niet de doodstraf maar werd hij als balling overgebracht naar Schiermonnikoog. Daar bleef hij tot de bevrijding. Daarna keerde hij terug naar Amsterdam. Aldaar kreeg hij opnieuw een zware slag te verduren toen hij de jobstijding kreeg dat zijn zoon Sytko Hayo Edzard die voor de Bataafse Petroleum maatschappij in Indonesië werkzaam was op 28 februari 1945 in een interneringskamp van de Japanners overleden was.

In 1946 hertrouwde hij met een achternicht terwijl hij op 4 januari 1955 overleed. Hij werd te Woerden begraven.

Zijn biografie is door Johan van Gelder –mede aan de hand van het dagboek dat Jan Derk had bijgehouden- geschreven onder de titel 'Liever dood dan slaaf'. Dat was het devies van de familie Sijpkens waarmee hij zich verbonden wist, 'Ljeaver dead as slav'.

(slot volgt D.V.)

Bij de diensten

Komende zondag mogen in de morgendienst de gemeenteleden met de achternaam achternaam L t/m Z en in de middagdienst met de achternaam A t/m K plaatsnemen in de kerk. We hebben die zondag geruimd met ds.Lohuis. Zelf hopen we met het gezin enkele dagen op het eiland Tholen bij onze kinderen in Scherpenisse en Sint Annaland te bivakkeren. We wensen u van harte gezegende diensten toe..

Ter overdenking

Dit keer enkele kernachtige uitspraken van hen die ons voorgingen:

* Het geloof klemt zich aan Christus vast zoals een ring zich aan een juweel vastklemt (Maarten Luther 1483-1546)

* Een kleine en zwakke hand die het voedsel naar de mond kan brengen, voedt net zozeer het lichaam als een sterkere hand, want het lichaam wordt niet gevoed door de kracht van de hand maar door de kwaliteit van het voedsel (George Downname 1566-1634)

* Met de ene hand trekt het geloof zijn eigen gerechtigheid uit en werpt het weg; met de andere doet het de gerechtigheid van Christus aan (William Gurnall 1617-1697)

* Niet de kracht van het geloof maar de volmaaktheid van het offer verlost; een zwak geloof, een verduisterd oog en de bevende hand kunnen de kracht van ons brandoffer niet veranderen (Horatius Bonar 1808-1889)

de redactie